Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 6 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 16. Dnia 25. sierpnia 1899. XXVI. rocznik.

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Tadeusz Romanowicz.

Zjazd niemieckich stowarzyszeń.

Z początkiem bieżącego miesiąca odbył się w Berlinie czterdziesty Zjazd „ogólnego Związku niemieckich, na własnej pomocy opartych stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“. Jak już donosiliśmy ze zjazdem połączone było odsłonięcie pomnika Schulzego z Delitzsch. Był to piękny hołd oddany pamięci znakomitego męża, twórcy stowarzyszeń.

Sam zjazd rozpoczął się pierwszego sierpnia i trwał trzy dni — poprzedzony, jak zwykle, poufnem zebraniem, odbytem w przeddzień zjazdu, celem porozumienia się co do wyboru prezydyum i innych spraw porządku dziennego. Pierwszym prezesem wybrany Proebst z Monachium, drugim Klinkert z Wrocławia, trzecim Plonz z Berlina. Wszyscy trzej są dyrektorami częściowych Związków.

Pierwsze plenarne posiedzenie zagaja Proebst — powitaniem i rzutem oka na historyę stowarzyszeń. Po przedstawienin delegatów obcych stowarzyszeń i przemówieniach kilku z nich, patron dr. Crüger zdaje sprawę z całorocznych czynności Związku. Zgromadzenie bez rozpraw przyjęło do wiadomości.

P. Gebhart z Zweibrücken miał rzecz p. t.: „Ustawodawstwo — a stowarzyszenia“. Bez rozprawy.

Dyr. Jäger z Berlina zdaje sprawę o kasie pomocniczej i pensyjnej niemieckich stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Krótka rozprawa — uchwał żadnych.

Do zarządu kasy pomocniczej wybrani ponownie: Proebst, Diehls i Schippel. Jako miejsce następnego Zjazdu — oznaczono Hanower.

Posiedzenie dnia 2. sierpnia zaczęto referatem Schneidera z Poczdamu z następującemi wnioskami:

a) Do zadań komisyj szacunkowych, mających oznaczać wysokość kredytów członków Rad nadzorczych — należy oprócz oszacowania ich kredytowej siły także sprawdzenie, czy Dyrekcya przy przyznaniu kredytu trzymała się oznaczonych granic.

b) W granicach listy kredytowej, przez komisye uchwalonej, rozstrzyga Dyrekcya samodzielnie o żądaniach pożyczek ze strony członków Rady nadzorczej.

c) Współdziałanie Rady nadzorczej w udzielaniu kredytu jej członkom jest przez to wykluczone — pozostaje jej jednak prawo, z jej ogólnego prawa kontroli płynące, do badania bezpieczeństwa wierzytelności spółki także i co do kredytów, udzielonych członkom Rady nadzorczej — i ma też prawo wglądu do listy kredytowej przez komisyę szacunkową ustanowionej.

Po dłuższej dyskusyi wniosek ten uchwalono z następującym, przez przewodniczącego wniesionym wstępem:

Ogólny zjazd stowarzyszeń poleca spółkom kredytowym ustanowienie komisyi szacunkowej dla oznaczenia kredytu członków Rady nadzorczej i oświadcza — że, i t. d. jak we wnioskach referenta.

Uchwalono dalej: Zjazd poleca stowarzyszeniom, ażeby poczyniły takie zarządzenia, któreby umożliwiały Radom nadzorczym przekonywanie się o zgodności kont wkładek oszczędności z książeczkami wkładkowemi.

Wreszcie na wniosek Schaela z Waldenburga uchwalono:

a) przy prolongatach należy przestrzegać wskazówki, zawsze stowarzyszeniom udzielanej, ażeby czuwano bacznie nad regularnemi spłatami; zezwole-

nie poręczycieli na prolongatę należy w ten sposób uregulować, żeby co najmniej wymagać od spółki, by jako obowiązek swój uważała zawiadamianie w pewnych okresach poręczyciela o rozmiarze jego zobowiązań —

b) książkowo należy rzecz tak urządzić, żeby wysokość prolongaty zawsze była widoczna.

Na tem zamknięto pierwszy dzień obrad, poświęcony sprawom stowarzyszeń kredytowych. Dzień drugi żajęły sprawy stowarzyszeń spożywczych. Na posiedzenie to przyjechał z Bazylei zasłużony sekretarz Związku szwajcarskich stowarzyszeń spożywczych, dr. Hans Müller.

(Dok. nast.).

Podwyższenie udziałów czy konkurs?

Wiedeńska „*Genossenschaft*“ donosi o ciekawym wypadku, w którym przez wszystkie sądowe instancye przeprowadzono kwestyę, czy stowarzyszenie o ograniczonej poręce, po stracie połowy udziałów, może zamiast ogłaszania konkursu, uchwalić podwyższenie udziałów?

Pewne stowarzyszenie magazynowe z ograniczoną poręką, w Wiedniu, założone przy końcu roku 1896, pomimo że sprzedawało towar w wyborowym gatunku i miało kierownictwo oględne a rozsądne, poniosło znaczne straty, spowodowane tem, że obrót towarów nie był dość wielki, aby pokryć wysokie koszta Zarządu. Przy półrocznem zamknięciu r. 1898 straty przeniosły już połowę wpłaconych udziałów.

Zarząd na podstawie §. 84. ustawy o stowarzyszeniach zwołał Walne Zgromadzenie na dzień 11. sierpnia 1898 r. i zawiadomił je o tym stanie rzeczy. Walne Zgromadzenie postanowiło poniesioną stratę pokryć z kapitału udziałowego, ten zaś przez odpowiednią dopłatę uzupełnić. Wykonanie tej uchwały napotkało jednak na trudności, ponieważ pewna ilość członków oświadczyła się przeciw takiej dopłacie, motywując swoje zdanie tem, że w stowarzyszeniach z ograniczoną poręką wymagać można i żądać tylko kwoty p o r ę k i ale nie d o p ł a t y na pokrycie odpisów z udziałów.

Kiedy Zarząd zasięgnął opinii w kołach stowarzyszeń i u prawników i oświadczono mu, że zarzut podniesiony przeciw dopłacie jest słuszny, zwołał ponownie na dzień 3. listopada 1898 Walne Zebranie, które zniosło uchwałę sierpniowego Zgromadzenia.

Równocześnie jednak uczyniono wniosek, ażeby dla uzdrowienia stowarzyszenia podwyższyć udział ze 100 na 200 zł. Wniosek ten w imiennem głosowaniu przyjęty został 42 głosami przeciw 8 i postanowione podwyższenie udziałów zostało przedłożone wiedeńskiemu Sądowi handlowemu do zarejestrowania.

Wszakże firma H. należąca do stowarzyszenia — doniosła Sądowi handlowemu, że we wspomnianem stowarzyszeniu, na obydwóch jego Walnych Zgromadzeniach, odbytych dnia 11. sierpnia i 3. listopada powzięte były uchwały, które wedle §. 9. ustawy o stowarzyszeniach, powinny być Sądowi do wiadomości podane, a które, zdaniem tej firmy, wogóle były z ustawą w sprzeczności. Sąd handlowy pod dniem 12. listopada zażądał od stowarzyszenia sprawozdania o tych uchwałach, a zarazem przedłożenia protokołów Walnego Zgromadzenia. W tym czasie właśnie stowarzyszenie wniosło do zarejestrowania uchwałę o podwyższeniu udziałów, a na żądanie Sądu handlowego odpowiedziało, że twierdzenie firmy H...., jakoby uchwały z dnia 11. sierpnia musiały być Sądowi przedłożone, jest niesłuszne, ponieważ uchwalone wówczas odpisanie strat i dopłat — wcale tego nie wymagają, a nadto uchwały te na Zebraniu z dnia 3. listopada zostały uchylone, a przez to samo stały się bezprzedmiotowemi Tylko uchwała z 3. listopada o podwyższeniu udziałów, obejmowała zmianę statutu i z tej przyczyny była podana do wiadomości Sądowi handlowemu do wpisania i ogłoszenia.

Dnia 16. grudnia 1898 otrzymało stowarzyszenie następujące orzeczenie Sądu handlowego:

„Według treści wzmiankowanego w tutejszej uchwale z dnia 22. listopada 1898 doniesienia, Dyrektor Towarzystwa w referacie na Walnem Zgromadzeniu, z dnia 3. listopada przy punkcie 2 i 3 porządku dziennego miał zawiadomić, że zestawiony z dniem 30. września 1898 bilans surowy wykazuje stratę w kwocie 18.717 zł. 20 ct., i miał oświadczyć że wobec tego o dalszem prowadzeniu stowarzyszenia mowy być nie może i że idzie tylko o to, aby konkursu uniknąć. Ponieważ przedłożony protokół z powyższego Walnego Zgromadzenia nic podobnego nie zawiera, a okoliczność ta jest ważna do ocenienia prawomocności powziętej na tem Zgromadzeniu większością głosów uchwały o podwyższeniu udziałów ze 100 na 200 zł. ze względu na § 84. ust. o stowarzyszeniach, przeto wzywa się Zarząd stowarzyszenia, aby najdalej do dnia 29. b. m. wraz z bilansem złożył co do tego wyjaśnienie, do tej bowiem pory powstrzymane będzie załatwienie wniesionego podania o zarejestrowanie uchwały o podwyższeniu udziałów“.

Przeciw temu wniosło stowarzyszenie przedstawienie z następującym wywodem:

Przedewszystkiem zaprzecza, że bilans surowy z 30. września był zestawiony i odnoszącą się do tego

Miejscowość i firma	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Lwów Pow. Tow. zal.	15806	4483	69993	8400	—	—	—	98682	87515	1402	7855	1910
Maków St. poż. „Wzaj. pom.“	67342	24409	191600	—	—	9408	570	293329	188966	4369	97428	2566
Mielec Tow. zal.	17491	2176	133470	7800	1740	2762	2588	168027	161290	1223	1655	3858
Mikołajów Kasa zal. „Nadzieja“	4679	1225	1029	11830	—	—	351	19114	17482	395	1041	196
Nadwórna Kasa zal.	32812	3586	63171	36388	1345	—	—	137302	123697	1369	12062	175
Nisko Pow. Kasa zal. i oszcz.	5191	1111	11536	1550	—	742	7	20136	18353	152	1386	245
Nowy Sącz K. zal.	69702	31026	362277	—	—	15076	5739	483821	447119	2349	30765	3587
Obertyn Kasa zal. i oszczędn.	6488	1934	17452	7981	—	2058	346	36259	34300	694	1213	52
Oświęcim Tow. oszczęd. i poż.	107317	33381	407811	—	—	23809	350	572668	505467	1903	58106	7191
Podgórze St. p. i o. „Wz. p.“	73710	27413	415732	97967	7594	8080	55	630551	616260	4194	3068	7029
Przemyśl K. zal. rzem. i rol.	116571	66979	317532	64993	—	19391	12232	597698	520510	7322	53352	16514
Radomyśl Stow. oszcz. i poż.	7714	3919	29829	10026	—	1140	76	52704	48613	378	3001	711
Radymno Kasa zal.	17706	3092	28021	18025	—	1992	2219	71056	63898	955	2386	3817
Radziechów T. zal.	57248	19079	151749	12000	—	5249	3767	249091	232791	3153	11341	1806
Rawa ruska Pow. K. zal. i oszcz.	12420	2958	64876	3460	98	2965	916	87693	79965	1159	84772	1762
Rohatyn Tow. zal.	19274	8084	54104	—	1230	4220	3021	89932	76288	1459	10490	1696
Rozdół Tow. zal.	4379	1151	5529	11884	—	187	18	23148	21597	1020	285	247
Rudki Tow. zal.	21927	7936	83533	8700	—	493	156	122744	104504	1974	13830	2436
Rudnik Kasa zal. i oszczęd.	12943	1424	80630	—	—	2494	134	97625	86223	335	8751	2317
Rymanów Tow. zal.	21464	14931	190558	17320	—	2131	88	246493	217746	1478	22926	4343
Sambor K. z. rękodz. i roln	12151	4165	57327	27985	—	1688	118	103434	75315	435	27213	471
Sędziszów Tow. wzaj. kredytu	26554	9502	80214	28405	—	849	3099	148622	123011	1940	22404	1268
Skałat Tow. zal. i kredytowe	46702	17672	53877	110325	—	4904	1318	234799	212850	300	19129	2520
Sł[illegible] Stow. poż. i oszczęd.	21441	4387	46773	17988	—	4144	736	125469	118704	500	323	5941
Sokal Tow. zalicz.	21267	17792	150330	12122	4219	5957	18	211705	168268	2276	40499	662
Stanisławów Bank mieszcz.	98022	28082	336560	99543	—	12848	1784	576839	553380	6252	10386	6821
„ Bank zaliczkowy	67556	11898	115134	135432	5400	7213	17040	359672	290650	3943	62306	2772
Strusów Kasa oszczęd. i poż	16539	2538	42425	14122	—	2456	100	78181	74357	2115	1400	308
Szczerzec T. K. zal.	11108	2021	24001	10140	—	—	68	47338	44710	466	2091	70
Tarnobrzeg T. zal.	12034	10261	69832	14000	582	3345	1981	112535	105177	853	7023	5986
Tłumacz St. kredyt. „Oszczędn.“	30498	9253	107796	1300	502	3213	—	152562	138331	2408	989	1927
Turka Pow. T. zal.	17667	2234	77535	11682	1274	2014	—	112406	105563	3044	773	3026
Ulanów Tow. zal.	5430	630	10791	10189	—	2243	—	29282	26886	881	1296	219
Ustrzyki dolne Tow. zalicz.	9257	2044	24839	27238	—	1952	221	65550	62981	771	1707	92
Zakopane Tow. zal.	10193	2688	116610	—	—	3634	99	133224	114316	336	17521	1050
Zaleszczyki T. kr. „Wz. pom.“	6163	768	9921	7350	—	922	1316	26500	22294	1089	1700	1417
Zator Tow. zalicz.	2637	226	11156	2300	—	401	—	16720	15413	238	4	1065
Zbaraż Tow. zal.	28821	16919	63687	30700	3164	4637	7624	155552	146495	1604	7028	424
Złoczów Tow. zal.	14732	6164	57499	—	—	646	210	79252	70932	2007	1095	5218
Żółkiew Kasa zal. i oszczędn.	27003	22370	23341	66200	2694	—	1473	143081	113470	3667	22266	3677
Żydaczów Pow. K. zal. i oszcz.	8308	3535	112984	—	461	1124	754	127167	112015	4360	9841	950

niach, według którego Zarząd ma zawiadomić Sąd o otwarciu konkursu do majątku stowarzyszenia, skoro majątek ten nie pokrywa długów, znajduje zastosowanie tylko w tym wypadku, jeżeli Walne Zgromadzenie, które o położeniu stowarzyszenia zostało powiadomione — nie przedsięweźmie żadnych kroków do polepszenia tego stanu. W przedstawionym powyżej wypadku mieliśmy do czynienia ze stowarzyszeniem, którego członkowie postąpili, jak uczciwi, wypełniający swe zobowiązania przemysłowcy, z ubolewaniem bowiem przyjąwszy do wiadomości zły stan stowarzyszenia, poczytali jednak za swój obowiązek przez podwyższenie udziałów dać swoim wierzycielom zupełne zabezpieczenie.

„W duchu ustawy o stowarzyszeniach nie może leżeć przeszkadzanie takim ofiarom członków i wy-

rządzanie szkody sprawie stowarzyszeń przez wypadki, w których wierzyciele częściowo lub całkowicie wierzytelności swoje tracą.

„Firma H., przystępując do tego stowarzyszenia, miała zdaje się jedynie na oku udział w zyskach, zaś od strat chciała się usunąć. Na szczęście pozostali członkowie udowodnili większe zrozumienie ducha stowarzyszeń".

Z wycieczki do Spółek Wielkopolskich.

Korzystając z przejazdu przez Wielkopolskę, z uzyskanej od Prezydyum Związku delegacyi i dzięki uprzejmej gościnności Zarządów Stowarzyszeń Wielkopolskich, odwiedziłem trzy tamtejsze stowarzyszenia: Bank Przemysłowców w Poznaniu, Bank ludowy w Inowrocławiu i Kasę pożyczkową w Gnieźnie.

Celem odwiedzin było poinformowanie się o organizacyi wewnętrznej i gospodarce tamtejszych stowarzyszeń; zadaniem obecnem jest przedstawienie porównawcze przynajmniej niektórych różnic w gospodarce i urządzeniach tamtejszych stowarzyszeń w porównaniu z tutejszemi.

Ograniczony bardzo czas pozwolił na bardzo ogólne tylko zaznajomienie się z gospodarką trzech wybitnych stowarzyszeń. Każde z nich nadto w urządzeniach wykazywało pewne różnice; winienem więc zastrzedz, że nieraz może wniosek ogólny opiera się na spostrzeżeniu szczególnem tylko, że pogląd na ogólną organizacyę, oparty na odwiedzeniu trzech stowarzyszeń większych, nie może ustrzedz się od uogólnień może błędnych.

Jednakże, bez jakiejkolwiek pretensyi do ścisłego i trafnego ocenienia całości gospodarki stowarzyszeń wielkopolskich, można wykazać różnice spostrzeżone, które albo z pożytkiem mogłyby być przyjęte przez stowarzyszenia tutejsze, albo przynajmniej mogą czegoś pożytecznego nauczyć, rozjaśniając nieco odmienny może pogląd na istotę stowarzyszeń udziałowych.

Z ustawy, dotyczącej spółek zarobkowych i gospodarczych z dnia 1. maja 1889 roku, a obowiązującej stowarzyszenia tamtejsze, wynika ścisły obowiązek Dyrekcyi przesyłania niezwłocznie do Sądu w oryginale oświadczenia członka, że do stowarzyszenia przystępuje (deklaracyi przystąpienia), a tak samo przesyłania wypowiedzeń uczestnictwa z podaniem powodów i ich udokumentowaniem. Sąd prowadzi listę (rejestr) członków stowarzyszenia według wniesionych dokumentów, które przechowuje, a spółkę i spólnika o zapisaniu zawiadamia. Z tą chwilą przez zapisanie w liście spólników przystępujący staje się odpowiedzialnym i uprawnionym członkiem stowarzyszenia. Zarządy stowarzyszeń wielkopolskich powszechnie wymagają podpisania podwójnego oświadczenia członka, że do spółki przystępuje, a to: jednego w języku niemieckim, przesyłanego do sądu i drugiego w języku polskim, przechowywanego przez Zarząd. Tak samo równolegle z sądową listą — Dyrekcya prowadzi na miejscu dokładną listę członków (rejestr.).

Z powyższego wynika, że ważność oświadczenia przystąpienia i listy członków jest tam należycie oceniona i że deklaracye i spisy są zawsze ściśle i poprawnie prowadzone.

W stowarzyszeniach galicyjskich pomimo ciągłych ze strony Związku upomnień w sprawozdaniach lustracyjnych, jeszcze nie wszędzie można stwierdzić poprawność zupełną i zgodność z ustawą.

Jest nadto w przedstawieniu powyższem różnica zasadnicza. Przystępujący staje się tam członkiem odpowiedzialnym z chwilą zapisania go do listy spólników, gdy tutaj zapisuje się go do rejestru dopiero po dopełnieniu bodaj częściowem zobowiązania wpłaty udziału. Tam można z przepisu ustawy zmusić spólnika do wpłaty udziału zapisanego, gdy tu można go najwyżej wykreślić z grona członków, którym został nie przez zapisanie do rejestru, ale przez wpłatę części udziału.

Z zapisaniem do listy członków wiąże się tam prawo członka do jednego i **zawsze tylko jednego głosu na Walnem zgromadzeniu**, gdy tu statuty coraz bardziej skłaniają się do ograniczania głosu jednego warunkiem wpłaty najmniejszego udziału i coraz częściej wpłacającym udziały większe, lub kilka udziałów przyznają po kilka głosów.

Opłata wstępna, czyli **wpisowe** istnieje w stowarzyszeniach wielkopolskich, ale nie we wszystkich. W odwiedzonych dwu wpisowe było ustanowione na 6 marek, w jednem na 5 marek. W statutach stowarzyszeń w Galicyi przewidziano zmianę wysokości wpisowego, w praktyce niejednokrotnie podwyższano je, nigdy zaś nie zniżono. W ustawach spółek Wielkopolskich zaznaczono wyraźnie, że wstępne może być podwyższone przy wzrastającym funduszu rezerwowym.

W tym względzie stowarzyszenia tamtejsze w ustawach swych popełniły ten sam błąd względem zadań stowarzyszenia, jaki stowarzyszenia tutejsze częstokroć popełniają w czynie, pomimo uchwały XXIII. Walnego zgromadzenia delegatów, odbytego w październiku 1897 r. we Lwowie, która zaleca w miarę rozwoju stowarzyszenia ułatwianie doń przystępu nowym członkom przez zniżanie wpisowego.

Znaczną bardzo różnicę pomiędzy stowarzyszeniami jednemi a drugiemi stanowi wysokość udziału. Gdy w tutejszych stowarzyszeniach udziały oznaczano od 10, 20 i 25 zł. do wysokości nieraz bardzo znacznej, zasem nieograniczonej i przy wielkiej rozmaitości szczegółowych postanowień uznawano, że udział jest jeden i może wy-

wiadomość nazywa nieprawdziwą. To zaś, że protokół Walnego Zgromadzenia nie zawiera nic bliższego o referacie Dyrektora, uzasadnia powołaniem się na §. 34. ust. 2 ustawy o stowarzyszeniach, według którego tylko uchwały Walnego Zgromadzenia do protokołu zapisywane być mają. Dyrektor tylko dla uzasadnienia wniosku o podwyższenie udziału powiedział, że dalsze prowadzenie instytucyi bez tego podwyższenia wskutek strat poniesionych byłoby niemożliwe. Zgromadzenie zwołane było zgodnie z postanowieniami statutu, obecna na niem była wymagana liczba członków i postanowienie o podwyższeniu udziału przeszło więcej niż przepisaną większością głosów, wobec czego zarzut formalny jest nieuzasadniony.

Co do istoty sprawy zaś zauważyło stowarzyszenie, że pierwszy ustęp §. 84. ustawy o stowarzyszeniach, nakłada na członków Zarządu jedynie obowiązek natychmiastowego zwołania zgromadzenia, jeżeli z bilansu się okaże, że połowa wpłaconej kwoty udziałów przepadła. Według zdania stowarzyszenia postanowienie to ma wyłącznie na celu doprowadzić członków do powzięcia decyzyi, czy i o ile zechcą podjąć środki do pokrycia poniesionej straty, ażeby przedsiębiorstwo utrzymać. Dopiero, jeżeli członkowie nie zgodzą się na uzdrowienie, ma Zarząd obowiązek zgłosić konkurs. Uchwała, prawomocnie przez Walne Zgromadzenie powzięta, odpowiada nietylko wymaganiom ustawy ale leży zarazem i w interesie wierzycieli stowarzyszenia, ponieważ przez podwyższenie udziału podwyższa się i porękę członków, co znów polepsza położenie wierzycieli.

Sąd handlowy przedstawienie to uwzględnił i zarządził pod dniem 30. grudnia 1898 wpisanie do rejestru stowarzyszeń zmiany §. 5. statutu, mocą której udział podniesiony został ze 100 na 200 zł.

Przeciw temu wpisowi wniosła teraz rekurs do Wyższego Sądu Krajowego wspomniana firma H., rekurs ten jednak został uchylony, z następującem uzasadnieniem:

„W §. 5. pierwotnego statutu stowarzyszenia z r. 1896, zarówno jaki w §. 5. zmienionego statutu z r. 1897 zawarte jest wyraźne postanowienie, że wysokość udziału i wpisowego może być w każdym czasie przez zwykłą uchwałę Walnego Zgromadzenia zmieniona. Walne Zgromadzenie z dnia 3. listopada 1898 było zwołane zgodnie z przepisami, porządek dzienny z punktem: „podwyższenie udziału ze 100 na 200 zł.“ ogłoszony; Zgromadzenie to, czego zresztą firma rekurująca nie zaprzecza — odbyło się prawidłowo i na niem przepisaną statutem większością głosów powzięło wspomnianą uchwałę o podwyższeniu udziału.

Pominąwszy już, że podniesione przez rekurującą firmę oświadczenie przewodniczącego o stanie interesów stowarzyszenia tylko o tyle jest prawdziwe, że Dyrektor kilkakrotnie jedynie dla poparcia wniosku o podwyższenie udziału wykazał, iż dalsze prowadzenie instytucyi tylko przy tem podwyższeniu jest możliwe, to sama firma rekurująca twierdzi w swojej prośbie pierwotnej jakoteż i w obecnym rekursie, że wniosek o podwyższenie udziału był postawiony w celu uniknięcia konkursu.

Z tego wynika, że Zarząd stowarzyszenia zgodnie z §. 84. ust. 1, zawiadomił o położeniu stowarzyszenia.

Stowarzyszenie zatem postanowiło prawidłowo przez podwyższenie udziału uchylić konkurs. Co do tego nie można mieć żadnych wątpliwości, skoro się §. 27. ustawy z 9. kwietnia 1873 Dz. u. p. Nr. 70 w jego istotnym sensie interpretuje.

A wobec tego niema dostatecznej podstawy do zmiany lub uchylenia zarekurowanej uchwały“.

Także i nadzwyczajny rekurs rewizyjny, który powołana firma wniosła, Najwyższy Trybunał pozostawił bez skutku „ponieważ w obydwu, jednobrzmiących orzeczeniach Sądów niższych nie znalazła się wymagana dla zniesienia lub zmiany wyroku sprzeczność z ustawą lub z aktami i nie zaszedł powód unieważnienia“.

Orzeczenie Trybunału Najwyższego mówi dalej:

„Zwłaszcza z uwagi na postanowienie §. 5. pierwotnego statutu stowarzyszenia i §. 5. zmienionego statutu i na wydane na tej podstawie przez Sąd handlowy w Wiedniu 28. sierpnia 1896 i 3. grudnia 1897 polecenia wpisu do rejestru — nie można było odmówić zażądanego przez stowarzyszenie wpisu zmiany §. 5. statutu, na podstawie którego każdy udział w stowarzyszeniu wynosi (zamiast dotychczasowych 200) 400 koron, które czy to odrazu w całej kwocie, czy też w ratach miesięcznych, po 10 koron wpłacone być mają — o tem zaś, czy przy powzięciu uchwały na Walnem Zgromadzeniu zaszły warunki, które na podstawie §. 84. ust. 2, ustawy o stowarzyszeniach z dnia 9. kwietnia 1873 Nr. 70 Dz. u. p. zobowiązywałyby Zarząd stowarzyszenia do otwarcia konkursu do majątku stowarzyszenia i zawiadomienia o tem Sądu, w żadnym razie nie można orzekać w drodze rekursu przeciw zarejestrowaniu zmiany §. 5-go statutu, a względnie podwyższenia udziału z 200 na 400 koron“.

„Powyższe orzeczenie — pisze *Genossenschaft* — stwierdziło, że 2 ust. §. 84. ustawy o stowarzysze-

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych

za miesiąc lipiec 1899.

Miejscowość i firma *)	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Bełz Tow. zalicz.	17959	8696	44571	15700	—	1184	84	88193	66306	684	18991	2212
Biała Tow. kredyt. i oszczęd.	30256	4073	66319	74615	—	2426	203	177893	156878	2457	13346	5212
Biecz Tow. wzaj. kredytu	23678	786	85667	19288	2337	2174	2983	136912	124042	495	12120	255
Bircza Tow. zalicz.	23036	7944	40643	51120	—	—	1761	124504	117970	1163	4683	688
Błażowa Stow. zal. „Pomoc“	1454	158	12094	1379	—	356	360	15801	14998	372	123	308
Bochnia Tow. zal.	22737	3154	52207	1273	—	2924	723	83019	76627	1603	4112	677
Bóbrka Tow zal.	10916	3609	16722	5700	1618	—	987	39552	34893	1728	1435	497
Bołszowce Kasa zal. „Nadz.“	15560	3758	28641	3900	—	1672	324	53856	50180	1226	2273	177
Bołszowce Bank zal.	19631	4396	35566	9705	—	2112	41	71451	63984	788	4749	1930
Brzesko Tow. zal.	60163	23768	175325	—	100	9044	50175	318573	244374	2369	68597	3233
Brzostek Tow. zal.	7233	1319	25249	9391	—	1214	—	44406	41374	825	102	2105
Chodorów Tow. zal.	3441	662	4728	4500	—	447	85	13864	11993	806	—	1065
Cieszanów Tow zal.	13675	5820	54453	19000	1000	—	479	94427	75412	1926	15352	1737
Czortków Bank zal.	34108	4935	170020	—	—	4920	2793	216777	197233	1409	13168	4966
Dębica Tow. wzaj. kredytu	58166	14248	306605	—	8454	10093	3063	400628	361223	4733	30303	4369
Dobczyce St. poż. i oszcz. „Wz. p.“	8032	1922	14291	12750	—	62	—	37057	32579	1222	2453	803
Dąbrowa Tow. zal	83768	30279	303162	2645	—	7407	7249	435010	372203	3604	51016	8187
Dobromil Tow. zal.	34377	7418	51874	6400	1107	3245	1765	106187	97081	1649	5915	1542
Drohobycz T. zal.	51769	17466	229711	10350	2830	8409	1375	321910	291727	3666	17476	9041
Dukla Tow. zalicz	29200	5112	113100	11544	1517	3216	902	164591	150101	3300	8804	2386
Dynów Tow. zal.	15748	3065	94705	6617	—	1345	1188	122668	112132	974	9412	150
Frysztak Tow. zal.	1571	79	11665	—	—	615	233	14164	10437	413	181	3133
Gliniany Tow. zal.	44454	20725	144013	18616	1198	6084	5820	240910	212672	3291	23451	1496
Głogów Pow. T. zal	42685	15935	255381	14900	—	9061	408	338370	316964	2136	13310	5760
Gorlice Tow. zal.	112995	45130	455336	337202	—	21965	12260	984888	918741	6965	54362	4820
Grybów Tow. zal.	36327	19496	238361	17900	—	2650	1375	316109	305382	1775	7821	1131
Husiatyn Pow. T. z.	15955	3800	89094	9618	1543	4617	—	124628	116175	1582	4487	2384
Jasło Tow. zalicz.	68144	33830	412276	26699	—	10348	72140	623437	482446	4620	131359	5012
Jaworów Tow. zal.	41511	11699	137952	29500	—	—	3256	223918	194784	3831	22791	2512
Jordanów St. poż. „Praca i oszcz.“	23424	12075	105264	—	—	5155	211	146129	104037	1212	39209	1671
Kałusz Tow. zal.	22965	8353	57581	8200	—	—	1983	99082	80158	1684	16310	930
Kalwarya zebrz. T. oszcz. i poż.	15611	1206	84335	7000	—	6267	1768	116188	111109	1148	1910	2020
Kamionka strum. Pow. T. zal.	24590	11113	123330	—	—	2433	7884	169350	134991	1808	31490	1061
Kolbuszowa T. z. „Szcz. Boże“	29425	14286	120146	—	—	4677	6246	174780	149854	1055	15857	8014
Kołomyja Sp. handl. rol. przem.	24166	10718	26276	102274	2256	2148	10048	177886	138042	4530	32721	7123
Komarno Tow. zal.	34038	11838	98395	26360	—	2805	1500	174936	131782	3028	38826	1300
Kraków Tow. kred. ręk. i przem.	55023	17983	419601	65786	—	25123	1758	585324	511308	6304	65924	1788
Kraków Bank chrześcijański	6267	634	15984	3824	—	936	27645	—	27095	543	—	7
Kraków Tow. zal.	108143	24586	408971	117066	—	26155	3537	688458	620115	6350	38019	23974
Krynica St. p. i osz. „Wz. pomoc“	17243	3649	77024	16370	—	286	—	114571	108129	1691	3659	1092
Kulików Kasa zal. „Nadzieja“	10900	2834	13607	17800	—	257	1042	46439	40660	2272	2713	794
Kuty Mieszcz. Kasa zal. i oszcz.	4163	298	13610	1695	—	631	—	20397	19003	622	47	725
Limanowa T. z. i ochr. włas. ziem.	75385	35598	116960	144325	1923	6225	4115	384531	339097	10044	33057	2333
Lisko Tow. zalicz.	54957	16112	337469	57572	1181	11783	2913	481987	460271	4260	16435	1021
Lubaczów St. zal.	17986	3197	50787	22434	327	1646	—	96376	91305	1460	2475	1136
Lwów Bank dla ubezp. i przem.	36188	1878	4884	160878	.	3820	7831	215479	191940	12153	7882	4304
„ Lwowsk. T. zalicz.	22633	2004	34998	75891	—	2663	—	137588	126759	1634	7392	1803
„ T. z. urzęd. poczt.	39115	5261	26098	84800	146	1408	284	157112	153093	1273	1550	1197
„ Tow. wzaj. kredytu	70581	7868	54447	58156	—	4437	—	195489	188110	64[illegible]0	100	869
„ T. eskont. i zal	26438	6663	14474	21616	—	2916	6853	78960	61611	1683	10831	4835

*) Tylko wykazy nadesłane przed 10. każdego miesiąca znajdą w tabeli pomieszczenie.

nosić najmniej np. zł. 25, a najwięcej np. 1.000 zł., albo też, że udział wynosi zł. 25, ale każdy członek może ich posiadać np. 100; to w stowarzyszeniach wielkopolskich udział zazwyczaj jest jeden w wysokości dla wszystkich członków jednakowej, np. marek 900, 600, 500, 300 i t. p., ale zawsze stosunkowo bardzo wysokiej. Udziały te zazwyczaj wpłacane są częściowo przez szereg lat i ogół członków z czasem dochodzi do posiadania udziału pełnego. Wpłata coroczna członka wynosi obowiązkowo najmniej marek 9, 6 i t. p.

Różnica polega nie na samej wysokości udziału obowiązkowego czy to deklarowanego, czy wpłaconego, którego przeciętna jest tam bardzo znacznie wyższa, niż tutaj, ale nadto i głównie na charakterze tych udziałów. Drobne bardzo udziały w stowarzyszeniach galicyjskich mają charakter obowiązkowego, przymusowego ciężaru dla korzystających z kredytów w stowarzyszeniu. Ich bardzo nieznaczna wysokość dowodzi, że stowarzyszenia te liczą raczej na pomoc zewnętrzną, na kapitały obce, niż na pomoc wzajemną stowarzyszonych, na samopomoc. Członkowie tutejszych stowarzyszeń wogóle nie interesują się zadaniami i celami stowarzyszeń, nie rozumieją ich, a wskutek tego udział, strącony najczęściej odrazu z pierwszej pobieranej pożyczki, uważają za przymusową, niedogodną i kosztowną kaucyę, którą też niezwłocznie po spłacie pożyczki pragną wycofać. To też bardzo często jeszcze udział służy na umorzenie ostatniej raty pożyczki. Tego w stowarzyszeniach wielkopolskich niema, a nawet być nie może, gdyż ustawa surowo tego zabrania, a deklaracya i rejestr, pozostając pod opieką sądu, nie może być przez Dyrekcyę dowolnie choćby wbrew ustawie i własnym postanowieniom stowarzyszenia zmieniany.

Aby członka wykluczyć za niedotrzymanie zobowiązań spłaty zaciągniętego długu i aby użyć jego udziału na umorzenie długu, trzeba sądowi aktami sporu dowieść, że wyczerpano wszelkie środki prawne przeciw złemu dłużnikowi.

Taka bezwzględność ustawy tutaj byłaby uważana za bardzo szkodliwą, a tam ona okazuje się bardzo pożyteczną. Spółki wielkopolskie są naprawdę stowarzyszeniami, na wzajemnej opartemi pomocy, udziały członków są naprawdę udziałami, składanymi do wspólnej gospodarki ze zrozumieniem dobra ogólnego i własnego pojedyńczego członka; stowarzyszenia galicyjskie w przeważnej liczbie korzystają tylko z łatwej formy stowarzyszenia, z dogodnej bardzo ustawy, ale są stowarzyszeniami tylko w formie, nie w duchu, udziały, choć drobne, ale strącane często w całości z pierwszej pożyczki, są istotnie dla członka ciężarem, gdyż podrażają mu kredyt, zaś udziały częściowo wpłacane, są zazwyczaj uzupełniane jedynie przez dopisywane dywidendy, więc narastają bardzo powolnie.

Dział w k ł a d e k o s z c z ę d n o ś c i, zwanych w Wielkopolskich stowarzyszeniach depozytami, jest tam wogóle znacznie bogatszy, pomimo bardzo niskiego oprocentowania po 3% do 4%.

Nadto oprocentowanie powszechnie zaczyna się od 1. i 15. każdego miesiąca, a odsetki w wielu stowarzyszeniach kapitalizowane są rocznie. W tym dziale stowarzyszenia galicyjskie, dążąc do rozbudzenia zmysłu oszczędności, wykazały znacznie większą ruchliwość i wyrobiły dla oszczędzających warunki o wiele dogodniejsze, oprocentowując o wiele wyżej i przeważnie od dnia następnego po przyjęciu wkładki do dnia poprzedzającego wyjęcie, a nadto kapitalizując odsetki półrocznie.

Olbrzymią różnicę przedstawia forma udzielanych pożyczek. Powszechna i bardzo rozmaita w stowarzyszeniach galicyjskich forma skryptów, spłacalnych ratalnie, od których odsetki obliczane są także w sposób bardzo niejednolity, jest w Wielkopolsce zupełnie nieznana. Jedyną formą pożyczki, uprawianą z zupełnem powodzeniem jest tam weksel, czy to ciągniony, w terminie odnawiany, czy też akcept solidarny, a zabezpieczenie kredytu w poręce lub hipotece. Ta jednolitość formy pożyczki znakomicie upraszcza manipulacyę rachunkową, a to pozwala na znacznie mniej liczny skład biura, zatem znacznie mniejsze koszta administracyi. Stopa procentowa pobierana od pożyczek jest powszechnie o 1% lub 1½% wyższa od płaconej od wkładek, w wyjątkowych tylko spółkach o 2%.

Z dobrobytu społeczeństwa tamtejszego, jego wysokiej kultury wynika znaczna różnica w dotrzymywaniu przez członków tamtejszych stowarzyszeń terminów spłaty pożyczek. Zaskarżenie dłużnika jest bardzo rzadkim wypadkiem. W jednem z odwiedzonych stowarzyszeń na 2.400 członków zaskarżonych było około 50, w drugiem na blisko 1.000 członków, zaskarżonych było 13, w trzecim na 1.000 — zaskarżony 1.

Bardzo interesującem byłoby porównanie zainteresowania ogółu członków na Walnych zgromadzeniach, w czynnościach Rad nadzorczych i kontroli miejscowej w spółkach, ale ponieważ te sprawy wymagałyby dla szczegółowego stwierdzenia, szczegółowszych studyów, a na takie dłuższego nieco pobytu, niż pozwalał czas rozporządzalny, to ograniczyć się muszę do ogólnego stwierdzenia, że zainteresowanie, zrozumienie i znajomość spraw i zadań spółek tamtejszych jest u ogółu członków znacznie większa, niż tutaj, ale także nie wszędzie dostateczna.

Niejedno jeszcze nasuwa się porównanie, ale poprzestając na powyższych, obiecujemy sobie w przyszłości bliższe jeszcze zaznajomienie się z organizacyą tamtejszych stowarzyszeń i czerpanie przykładów dobrych dla stowarzyszeń tutejszych. Radzibyśmy też nawzajem mieć

sposobność okazania komu z tamtejszych urządzenia w naszych stowarzyszeniach, które równie mają niejedną dobrą stronę, tu niewykazaną, gdyż nie o to w powyższem przedstawieniu chodziło.

Jedno znaczne, a ujemne podobieństwo ogółu członków Zarządów tu i tam zaznaczyć wypada, to mianowicie, że omawianie spraw stowarzyszeń w organach związkowych pozostawiają oni ich redaktorom i szczupłemu gronu, jakie zgromadzić mogą, ale sami, choć przecie fachowo ze sprawami stowarzyszeń obeznani i niewątpliwie mogący powiedzieć wiele pouczającego na podstawie swej praktyki i bezpośredniego zainteresowania, jednak niemal nigdy się nie odzywają. Sprawę tę poruszam umyślnie, aby wywołać bodaj sprostowanie błędów, jakie w powyższej relacyi popełnić mogłem.

Ignacy Domagalski.

Miesięcznik dla buchalteryi.

Od 1. stycznia r. b. wychodzi we Lwowie czasopismo p. t. „*Miesięcznik dla buchalteryi*".

Powstało ono z inicyatywy p. Kazimierza Chmielewskiego, który je też jako redaktor i wydawca podpisuje.

Z niekłamaną radością powitaliśmy program miesięcznika, w którym wyraźnie zaznaczono smutny stan literatury fachowej w dziedzinie buchalteryi u nas i potrzebę zaradzenia złemu. Podczas kiedy za granicą wydawnictwa tego rodzaju rozwijają się oddawna i cieszą wielkiem powodzeniem w kołach interesowanych, podczas gdy tam każdy niemal kupiec prenumeruje jakąś gazetę handlową lub czasopismo, poświęcone nauce rachunkowości — u nas nie było dotychczas nic w tym kierunku. A przecież naturalna potrzeba wytworzyła całe szeregi pracowników na tem polu — mamy wśród siebie sporą liczbę urzędników rachunkowych w rozmaitych gałęziach służby rządowej, mamy niepośledni zastęp buchalterów, pracujących zawodowo w instytucyach finansowych, w zakładach przemysłowych, w większych domach handlowych, u pojedynczych kupców nawet, którzy dbają o dobrą rachunkowość, zdając sobie dokładną sprawę z tego, jak doniosłą rzeczą dla interesów jest odpowiednie prowadzenie ksiąg rachunkowych.

Wszyscy ci jednak pracownicy, których liczba z roku na rok się zwiększa — pozbawieni są jakiejkolwiek pomiędzy sobą łączności, nie mają gruntu, na którym mogliby się spotkać i w sprawach zawodowej pracy swojej porozumieć.

Z konieczności stają się oni rutynistami, pracują mechanicznie, nie mając sposobności nawet do zaznajomienia się z postępem nauki buchalteryi, z wszelkiego rodzaju ulepszeniami, jakie stopniowo doświadczenie lub bystra pomysłowość do buchalteryi wnoszą. Nie mówimy już o tem, że przeciętny buchalter po za rachunkiem bilansu nie widzi zwykle nic, że nie interesuje się zazwyczaj szerszemi kwestyami, nie wybiega po za granicę interesów swojej firmy, nie szuka dla siebie pokarmu i wskazówek pouczających w olbrzymim ruchu handlowym i finansowym współczesnego świata, nie zajmuje się tem, co stanowi przedmiot szerokich dzisiaj i gruntownych studyów za granicą, prowadzonych w specyalnych zakładach naukowych, pod nazwą umiejętności handlowych.

Przeciw takiej rutynie, przeciw zamykaniu się w ciasnych ramach, wreszcie przeciw zasklepieniu umysłowemu wogóle wystąpił „*Miesięcznik dla buchalteryi*".

Wpuścić prąd świeżego powietrza do kantorów i biur, rozszerzyć widnokrąg ich pracowników, dać im pole do wymiany zapatrywań, zogniskować ich w poważnym ruchu myślowym, pouczyć i wyjaśnić im rzeczy trudniejsze, więcej zawiłe i zapoznać z najnowszemi zdobyczami — oto cele, które postawiło sobie za zadanie pismo, robiące już samem powstaniem swojem wyłom w naszych zaśniedziałych stosunkach.

Z programu tego w dotychczasowych siedmiu numerach wywiązała się redakcya należycie, pozyskawszy współpracownictwo poważnych sił fachowych.

Oto tytuły więcej znamiennych artykułów: O rachunkowości wogóle, przez A. Ściborskiego. Żywotność nauk handlowych, przez Z. Korosteńskiego. Instytucya zawodowych kontrolerów ksiąg rachunkowych. Buchalterya u adwokatów. Buchalterya merkantylistyczna. Handel wywozowy i nasze szkolnictwo handlowe. W przedmiocie sprawdzania działań arytmetycznych na liczbach całkowitych, przez B. Danielewicza. Korespondencya handlowa. Rozwój rachunkowości państwowej w Austryi. Wyższe szkoły handlowe w Szwajcaryi. Rachunek wspólny (Conto a metà). Buchalterya w interesie fabrycznym i t. d.

Widzimy z tego, że Redakcya stara się dotknąć każdej materyi, wchodzącej w zakres nauk handlowych, a jeżeli dotychczas nie uczyniła wszystkiego, co zaznaczyła w programie, jeżeli tę lub ową kwestyę pozostawiła odłogiem, to z pewnością nie z własnej winy, ale z powodu niedostatecznego jeszcze poparcia w tych kołach, dla których pismo zostało przeznaczone. Zalecamy więc pismo to najsumienniej, w przekonaniu, że stowarzyszenia nasze tylko korzyści odniosą z tego, jeżeli „*Miesięcznik*" znajdzie się w ręku każdego, kto z rachunkowością i kasowością naszych stowarzyszeń ma do czynienia.

Z. D.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.